

Zimní pohled na Hochkalter u Berchtesgadenu

Autor: Václav Jan

Když spisovatel, básník a dramatik Dietrich Eckart umíral o mrazivých Vánocích roku 1923 ve sněhem zavátém Berchtesgadenu, pravděpodobně byl smířen se světem. Odcházel z něj uprostřed milované horské scenérie, navíc s pocitem dobře vykonané práce, s vírou, že se mu podařilo najít muže, který spasí nemocné Německo. Byl přesvědčen, že právě tento člověk vyřeší problémy, které Eckartovu duši drásaly celý život.

Podle některých pramenů byl Eckart prvním, kdo použil v souvislosti s Hitlerem výraz **Führer**.

Eckart se narodil 23. března 1868 v Neumarktu poblíž Norimberku v katolické rodině, a od malička se odmítal podřídit vedení těch, které nepovažoval za autoritu. Byl proto vyloučen z několika škol. Ostatně svou neústupnost neztratil ani v dospělosti, a už jako etablovaný spisovatel byl uvězněn za účast v souboji kvůli cti. Dostalo se mu univerzitního vzdělání v právech a medicíně, ale vždy toužil hlavně tvořit a hovořit k národu. Po přesídlení do hlavního města napsal několik her zejména pro Pruské královského divadlo.

V roce 1912 vyvolala obrovskou pozornost Eckartova divadelní adaptace Ibsenova Peer Gynta. Do tohoto hrdiny vtělil svou představu nadřazeného germánského hrdiny, bojujícího proti trollům, kteří představují židovskou zkaženost, a musí být poraženi pro znovuoobnovení

principu nevinности. Boj proti trollům je především bojem duchovní síly proti Jörmungandovi, nepříteli Thóra i lidí. Podle Eckarta takový boj omlouvá i násilí a faustovskému Gyntovi musí být všechny hříchy odpuštěny.

Paradoxně to byl **Otto Weininger**, „jediný Žid, který si zasloužil žít“ (Hitler), který přivedl Eckarta k této interpretaci Ibsenova díla.

Tzv. antisemitský Žid **Weininger** byl přesvědčen, že „Židé stojí ještě níže než ženy, protože ženy věří v muže, zatímco Židé nevěří v nic“. Podle něj jsou ztělesněním dekadentního materialismu, což z nich činí přirozené nepřátele německého národa, neboť německá rasa představuje nejvyšší vyjádření duchovních hodnot. Jeho antisemitismus pochopitelně nebyl biologický, vnímal židovství obecně jako smrt ducha a intelektu, jako psychickou poruchu, která se může objevit u jakéhokoliv člověka, ale v dějinách ji nejvíce reprezentuje právě historický judaismus.

Činorodý a politicky angažovaný Eckart trpěl obrovskou obavou o budoucnost své otčiny, nenáviděl výmarské pořádky vedené tzv. listopadovými zrádci, a rozkladný prvek ohrožující jeho národ spatřoval především v židovském elementu. Toužil vybudovat hnutí odporu a převratu, ale znal svoje limity. Jako tělesně slabý a dlouhodobě nemocný (i když v mládí šermoval) ryzí intelektuál neměl sílu ani charisma, aby dokázal strhnout davy. Věděl, že může být toliko prostředníkem a mužem v pozadí. Snil o výjimečném jedinci, který bude sdílet jeho ideály a zároveň je bude schopen realizovat politicky a mocensky.

Dávno před setkáním s Hitlerem, na jaře 1919, věděl: „Potřebujeme mít v čele muže, který bude pevně stát i v rachotu kulometů.“

Německý stát po válce podle názoru nacionalistických kruhů ovládli právě „listopadoví zrádci“. Mnozí Němci začali stále silněji cítit to, co stojí v jednom z komentářů k výboru z díla básníka Stefana George (Friedrich Nietzsche zoral, Stefan George zasil. Kolik z úrody sklídl Adolf Hitler, je dodnes předmětem sporu – viz *Poezie; Z tajného Německa*): *Připadal si jako cizinec ve vlastní zemi – demokratizace a masifikace, kapitalizace a monetarizace, ekonomizace a komercializace, racionalizace a technizace, urbanizace a proletarizace, jevy, proti nimž bavorský král Ludvík II. stavěl své pohádkové zámky a wagnerovský Festspielhaus, proti nimž vystoupil Nietzsche, až „mu hrdlo puklo“.*

V listopadu 1918 uzavřeli němečtí představitelé potupné příměří v Compiègne, ačkoli na německé území se neprobojoval žádný nepřátelský voják a německá armáda byla v ofenzivním postavení na všech frontách od východní Belgie po východní Ukrajinu. Velká část národa to vnímala jako zradu a dýku do zad neporažené armádě, potažmo Německu jako takovému. Důvodem kapitulace bylo jednak zhroucení a zrada německých spojenců, ale také vnitřní rozkol země. V řadách těch, kteří organizovali domácí vzpoury a revoluce a šířili pacifismus a nihilismus, oslabovali válečné úsilí lichvou, jakož i v řadách těch, kteří tahali za nitky mezinárodní politiky, bylo silné zastoupení lidí internacionálního původu. To přivilo protižidovské nálady, v té době v Evropě běžné, a v Německu promísené s romantizující

národní emancipací a vzmáhajícím se moderním nacionalismem. Antisemitismus se stal nedílnou součástí ideologie radikální politické platformy, z níž se postupně vykrystalizovalo Hitlerovo hnutí jako nejdůslednější a politicky nejúspěšnější. Rozhodující byla právě osobnost Adolfa Hitlera. Eckart ho přivedl v roce 1919 na schůzi Německé dělnické strany, aby ji Hitler brzy silou své osobnosti zcela ovládl. Došlo k přejmenování na NSDAP a zrušení demokratických procedur v řízení strany. To mělo silné odpůrce, kteří se obávali Hitlerovy dominance jednak z principiálních důvodů, jednak z osobních antipatií. Tento zápas o podobu hnutí Hitler ustál i s podporou vlivného mentora strany Eckarta.

„Děj se co děj, já věřím v Hitlera, nad ním plane šťastná hvězda“, řekl Eckart.

Hitler k tomu píše v Mein Kampf:

V letech 1919 až 1920 vládl v našem hnutí výbor, který byl volen valnou hromadou, která byla zase sestavována dle příslušných předpisů. Výbor sestával z prvního a druhého pokladníka, prvního a druhého zapisovatele a v čele stál první a druhý předsedající. Dále tam byl kontrolor, šéf propagandy a všelijací přísedící.

Komické bylo, že tento výbor vlastně ztělesňoval princip, proti němuž chtělo hnutí co nejrozhodněji bojovat – totiž parlamentarismus. Není pochyb, že tento způsob práce, od nejmenších místních skupin přes obvody, župy a země až po říšské vedení, představuje tentýž systém, pod kterým jsme tolik vytrpěli a pod nímž žel bohu stále ještě trpíme.

Bylo nezbytné okamžitě zjednat nápravu, pokud hnutí kvůli chybné vnitřní organizaci nemělo ztratit akceschopnost a možnost dosíci svého vyššího poslání.

Zasedání výboru, o kterém byl veden zápis, a ve kterém se rozhodovalo většinou, představoval ve skutečnosti parlament v malém. Také zde chyběla jakákoliv osobní zodpovědnost a odpovědnost. Také zde vládla stejná absurdita a iracionalita, jako ve velkých státních institucích. Výbory jmenovaly zapisovatele, pokladníky, zástupce pro personalistiku, zástupce pro propagandu a zástupce bůhví pro co všechno ještě. Tito všichni se pak společně vyjadřovali k jednotlivým otázkám a rozhodovali o nich hlasováním. A tak musel zmocněnec pro propagandu spolurozhodovat o finančních záležitostech, pokladník pak zase hlasoval o organizační agendě, a zástupce této agendy se zase měl starat o věci týkající se zapisovatelů... Proč byl však nejprve jmenován specialista pro propagandu, když pak o těchto věcech rozhodovali pokladníci, zapisovatelé nebo přísedící, je zdravým rozumem stejně nepochopitelné, jako kdyby v nějaké továrně měli rozhodovat o plánech jednoho oddělení pracovníci jiných úseků, dokonce z jiných oborů, kteří s daným problémem nemají naprosto nic společného.

Nikdy jsem se tomuto šílenství nepodrobil, a brzy jsem se těchto schůzí přestal účastnit. Dělal jsem si svou propagandu, a basta, přičemž jsem si zakázal, aby mi

do mé práce mluvil nějaký samozvaný budižkničemu. Stejně ani já jsem se necpal ostatním do jejich krámu. Jakmile byly přijaty nové stanovy a já byl povolán na místo předsedy, čímž jsem získal potřebnou autoritu a odpovídající pravomoci, okamžitě jsem tomuto nesmyslu učinil příkrý konec. Namísto rozhodování výborů byl zaveden princip absolutní zodpovědnosti. Předseda je zodpovědný za celkové vedení hnutí. Rozděluje práci členům výboru a ostatním spolupracovníkům. Každý z těchto mužů je pak za přidělené úkoly plně odpovědný. Každý jeden z nich je podřízen přímo předsedovi, který zajišťuje jejich kooperaci, vybírá zástupce pro různé pozice a vydává směrnice.

Tento princip absolutní zodpovědnosti se postupně stal samozřejmostí v rámci hnutí, či přesněji v jeho vedení. V místních organizacích a možná i v župách a okresech bude prosazení těchto pravidel trvat ještě dlouho, neboť všichni bojácní a neschopní se jim budou zarputile bránit. Pro ně bude jakákoliv zodpovědnost vždy nepříjemná, neboť se cítí klidnější, jestliže mají v zádech při každém zásadnějším rozhodnutí krytí většinového stanoviska takzvaného výboru. Jsem ale nucen proti takovému chování vznést co nejostřeji to nejkritičtější stanovisko. Jedině pokud nebudeme tolerovat zbabělý útěk před zodpovědností, můžeme postupem času docílit, aby se do vedení dostávali pouze ti, kteří jsou k tomu svými vůdcovskými schopnostmi skutečně předurčení a povoláni.

V každém případě hnutí, které chce nabrat sílu nutnou k odstranění parlamentního šílenství, musí se tohoto šílenství nejprve samo zbavit.

Když se Eckart setkal se zapáleným nacionalistou Hitlerem, rychle pochopil, že se jeho představa o lídrovi z lidu zhmotnila v realitu. Věnoval mladému příteli veškerou podporu, kultivoval ho a usměrňoval, pomáhal mu vsazovat jeho postřehy do dějinných kontextů, a uvedl ho do vysoké mnichovské a berlínské společnosti, resp. do té nevelké části, která mu byla ideově nakloněna.

Jako účastník tzv. pivního puče byl Eckart koncem roku 1923 zatčen a uvězněn, už na smrt nemocný, prodělal zde další infarkt, a krátce po propuštění zemřel. Hitler těžce nesl Eckartův skon, často na něj vzpomínal, a to podle různých svědectví dokonce se slzami v očích. Jeho odkaz velmi ctí. U příležitosti olympijských her v roce 1936 bylo v Berlíně slavnostně otevřeno lesní divadlo, evokující odkaz antických amfiteátrů, nazvané Scéna Dietricha Eckarta. Dodnes existuje jako Waldbühne a odehrávají se zde působivé inscenace a koncerty, včetně Wagnerových děl. Eckartovo rodné město neslo v dobách Třetí říše jméno Dietrich-Eckart-Stadt.

*Vlevo hrob Dietricha Eckarta v dobách **Třetí říše**, uprostřed začátkem našeho století a vpravo v létě 2023. Dva stromky, symboličtí strážci, byly pokáceny, zůstal jen kamenný náhrobek s dosud čitelným jménem. Hřbitovní správa promptně odstraní každou svíčku, věnec nebo květinu k torzu pomníku umístěné. Přesto pokračují tlaky z mnoha stran, usilující o úplné zrušení hrobu nejblížešho Hitlerova přítele, tak jako byl již dříve zlikvidován hrob jeho rodičů nebo sestry Kláry. Eckartův náhrobní kámen zůstává stát jen díky tomu, že celý hřbitov v Berchtesgadenu je památkově chráněn. Podle posledních návrhů aktivistů by měl být náhrobek alespoň symbolicky povalen, aby ležel nápisem k zemi. Tolik nenávisti k muži, který zesnul přesně před sto lety!*

Eckart zemřel dlouho před druhou světovou válkou, a deset let před tím, než se NSDAP dostala k moci. Nemůže být tedy označen za válečného zločince, ale je považován za tzv. duchovního zločince, ač je třeba zdůraznit, že jeho názory nebyly v jeho době neobvyklé. **Richard Wagner** po katastrofálním požáru Ringtheatru ve Vídni v roce 1881 snil nahlas o dni, kdy symbolicky při premiéře Lessingova moudrého Nátana „shoří všichni Židé“.

Právě wagneriánský odkaz byl jednou ze silných sdílených hodnot osobností, které se na přelomu druhé a třetí dekády dvacátého věku v Německu organizovali ve snaze vytvořit pevný bod, z něhož bude možno pohnout vesmírem, tj. v jejich případě odstranit Výmar a uvolnit cestu pro rozvoj národního, potažmo rasového potenciálu. Eckart byl v těchto kruzích zásadní veličinou.

Byl významným členem či podporovatelem řady spolků, mezi nimi mnichovské ariosofické Studijní skupiny pro Německou starobylost Rudolfa von Sebottendorffa (Thule). Tam se potkal s řadou budoucích tvůrců politiky NSDAP, jako byli **Julius Lehmann**, Hans Frank, Rudolf Hess nebo **Alfred Rosenberg**.

Právě Eckart seznámil Hitlera s Rosenbergem, budoucím hlavním ideologem nacionálního socialismu. Ten měl na Hitlera obrovský vliv, zasvětil ho do myšlení „anglického Němce“ a propagátora eugeniky **Houstona Stewarta Chamberlaina**. Rosenberg ztělesňoval duchovní až spirituální rozměr hnutí. Byl zarputilým nepřítelem skoro veškeré mocenské reality kolem sebe – kapitalismu, komunismu, anarchismu, zednářství, židovství, materialismu... to vše podle něho ostatně bylo jen mnoha tvářemi jednoho myšlenkového principu. Částečně vycházel z křesťanství, přičemž uznával Albigenské a odmítal Starý zákon. Do Německé dělnické strany přišel rok před Hitlerem. Ten si ho vážil natolik, že v době svého uvěznění Rosenberga pověřil vedením strany.

H. S. Chamberlainem byl ovlivněn i Eckart, stejně jako Francouzem Arthurem de Gobineau či Lanzem von Liebenfels. Samozřejmě vycházel též z prací Darwina, Eugena Fischera, Guido von Lista, ale i z Hegela. Ve svém časopisu *Auf gut deutsch* brojil proti míšení ras a horoval za čistotu krve, hlásal nutnost zachránit německý stát a německý národ před rozkladným duchem materialismu a židovství. Nešlo mu o biologický rasismus, ale především o židovství jako myšlenkový princip. Problém „židovství v nás“ coby největšího ohrožení árijské rasy byl hlavním tématem druhého čísla jeho týdeníku.

Pro Hitlerovo hnutí získal Eckart list *Münchener Beobachter*, patřící původně Thulské společnosti, a tyto noviny se staly pod názvem *Völkischer Beobachter* oficiálním tiskovým orgánem NSDAP, vedeny zpočátku péčí Eckartovou, později hlavně Rosenbergovou.

(pokračování)